

Utanförskapet behöver minska

Ett minskat utanförskap¹ från arbetsmarknaden skulle kunna höja människors inkomster, minska inkomstskillnaderna, öka tillväxten och skapa utrymme för sänkta skatter och samtidigt skapa mer resurser till välfärden.

Att människor inte försörjer sig själva genom arbete kostar samhället och individerna stora summor varje år. Motsvarande 800 000 personer försörjs idag av ersättningar och bidrag. Det motsvarar nästan var åttonde person i arbetsför ålder. Genom att beräkna kostnaderna för detta vill vi visa på de stora samhällsvinster som kan uppstå om vi på marginalen lyckas få fler in i sysselsättning. Det är samtidigt viktigt att slå fast att det varken är önskvärt eller realistiskt att minska utanförskapet till noll. Ersättningssystemen syftar till att skydda människors inkomster när man inte kan arbeta. Samtidigt vet vi av erfarenhet och forskning att utformningen av skatter och ersättningsnivåer kan medföra att även personer som faktiskt kan arbeta inte gör det. Det är denna del av det samlade utanförskapet som politiken bör försöka minska.

Beräkningen

Kostnaden för utanförskapet utgörs av bidrag och ersättningar som betalas ut, och av uteblivna skatter på det arbete och den produktion som hade skapats om dessa personer hade varit sysselsatta. Enligt SCB uppgår det samlade utanförskapet till nästan 800 000 personer.² Siffran är en sammanslagning av utgifterna för heltids- och deltidersättningar och kallas för helårsekvivalenter. En helårsekvivalent kan bestå av en eller flera faktiska personers ersättningar, men motsvarar en heltidsförsörjning i ekonomisk och statistisk mening. Detta sätt att lägga ihop deltid till helårsekvivalenter påverkar inte resultatet.

Genom att multiplicera en nettosiffra per individ med totalsiffran över antalet helårsekvivalenter i utanförskap ges den totala ekonomiska kostnaden för utanförskapet. Beräkningen av nettosiffran per individ är gjord vid Svenskt Näringsliv med hjälp av SCB:s simuleringsmodell FASIT³. Modellen används av Riksdag, arbetsmarknadens parter och Finansdepartementet bl.a. för att beräkna offentligfinansiella reformeffekter. Beräkningen visar att den årliga nettovinsten för statskassan när en person går från ej sysselsatt till sysselsatt uppgår till 340 000 kronor per år. I ett sista steg kan vi räkna ut vad samhället skulle kunna vinna på en marginell minskning av utanförskapet.

Tabell 1. Kostnader

Utanförskap	Kostnad	Årlig kostnad
800 000	340 000 kr	270 miljarder

Tabell 2. Årlig nettovinst för statskassan, mdr kr

15%	20%	25%
40,5	54,5	68

¹ Definierat som Antal personer försörjda med sociala ersättningar och bidrag 2020

² <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/hushallens-ekonomi/amnesovergripande-statistik/hushallens-ekonomi-allman-statistik/pong/statistiknyhet/antal-personer-forsorjda-med-sociala-ersattningar-och-bidrag-2020/>

³ Beräkningen av individsiffran är gjord i FASIT 2019. Eftersom ersättningarna är indexerade till inkomster eller priser förändras inte siffran nämnvärt från år till år. Sedan 2020 är FASIT inte längre tillgängligt för användning av andra än myndigheter, vilket försvårar denna typ av beräkningar.

Beskrivning av beräkningen i FASIT

FASIT har använts för att beräkna hur mycket en genomsnittlig person som är fullt sysselsatt (mer än 90 procent) bidrar med till offentlig sektor jämfört med en person inte är sysselsatt. I kalkylen ingår skattefria transfereringar, skattepliktiga transfereringar, inkomstskatt, samt arbetsgivaravgifter. Skillnaden är 338 599 kronor om året.

Från summan av inkomstskatt och arbetsgivaravgifter dras skattepliktiga och skattefria transfereringar, samt moms. Nettot för den som inte är sysselsatt är minus 69 737 kronor per år och för den som är fullt sysselsatt plus 268 862 kronor per år.

Tabell 2. Bruttoeffekter

	Skattefria transfereringar	Skattepliktiga transfereringar	Inkomstskatt	Arbetsgivaravgifter m.m.	Moms	Summa
Ej sysselsatt	-32 993	-55 632	17 053	1 834	29 216	-69 737
Sysselsatt	-10 006	-19 310	117 991	133 010	47 176	268 862
				Netto		338 599

Källa: FASIT, grunddata 2016 uppräknat till 2019.